

Program ve Bildiri Özetleri Kitabı

#ymk4 #yenieşitsizlikler

Yeni Medya Çalışmaları IV. Ulusal Kongre
"Yeni Eşitsizlikler"

Yaratıcılık ve Toplumsal Eylem Aracı Olarak Sanat

Yeni Medya Temelli Sanat ve Çeviri Hareketleri: Organizmalardan Artırılmış Veri Heykellerine

Zeynep Görgüler, Arş. Gör. Dr.
Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
zeynepsuter@gmail.com

Emine Bogenç Demirel, Prof. Dr.
Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
emine.bodem@gmail.com

Veri, toplumsal hiyerarşileri ve eşitsizlikleri kimi zaman yeniden üreten kimi zaman ise dönüştüren ilişkisel bir araç olarak okunabilmektedir. Dijital teknolojilerin hız kesmeyen gelişimiyle birlikte verilere ve algoritmalara dayalı eşitsizliklerin artarak, bireysel ve toplumsal ilişki ağlarını olumsuz yönde etkiledikleri görülmektedir. Dijital teknolojiler bir yandan ifade özgürlüğü ile bilgiye erişim hakkı gibi temel değerleri desteklerken, diğer yandan yankı odalarının artması, trol ve bot hesapların dolaşıma girmesi (Binark, 2017: 21), nefret söyleminin üretilmesi, kişisel verilerin izinsiz kullanılması, veri madenciliği, dijital gözetim, doğruluğu kanıtlanamayan içeriğin yayılımı gibi etik sorunsalları gündeme getirmektedir (Binark ve Bayraktutan, 2013: 38-39). Bu nedenle, veri, hem toplumsal, siyasi ve kültürel bir tahakküm ve denetleme aracı olarak kullanılmakta hem de sözü edilen eşitsizliklere yönelik mücadelede direnme, başkaldırma ve meydan okuma biçimi olarak öne çıkmaktadır. Çeviri alanına yakından bakıldığında, çeviri pratiğinin, dilsel, kültürel, siyasi ve toplumsal düzlemde gerçekleşen bir eylem olması nedeniyle, çok boyutlu ve katmanlı bir şekilde okunması kaçınılmazdır. Algoritmalarla birlikte durağan ve statik metin anlayışının dönüşmesi sonucunda içerisinde hareketleri ve dinamik performansları barındıran katılımcı ve paylaşımcı çeviri 2.0 içeriklerinden söz etmek mümkündür (O'Hagan, 2016: 941). Yeni medya temelli iletişim pratikleri, çeviri eylemini ve çevirmen kimliğini yeniden inşa etmektedir. Bundan böyle, fan, gönüllü ve aktivist çevirmen kimliklerin öne çıktığına tanık olunmaktadır. Ortaya çıkan dijital çeviri mimarisinde, çevirmenin üretim stratejileri dönüşmekte ve adhokratik çeviri ağları giderek önem kazanmaktadır (Peréz-Gonzàlez, 2010: 263). Böylece, çeviri pratikleri katılımcı demokrasi anlayışına dayalı değerlerin ve bireyin sivilleşmesi yönündeki yeni toplumsal hareketlerin üreticisi ve daha sonrasında taşıyıcısı konumuna gelmektedir (Peréz-Gonzàlez ve Susam-Saraeva, 2012: 152; Demirel vd. 2015).

Bu çalışmanın amacı, bahsi geçen veri eşitsizliklerine yönelik yeni medya sanatçısı Ayşegül Süter'in ürettiği biyo-sanat hareketinde benimsediği çeviri odaklı karşı koyma ve mücadele etme pratiklerine ilişkin çok alanlı etnografik bir çözümleme gerçekleştirmektir. Araştırma kapsamında, biyo-sanata ilişkin deneysel müdahalelerin üretilmesi ve deneyimlenmesi bir çeviri süreci ve pratiği olarak ele alınmaktadır. Yeni medya aktaran, ileten, çeviri yapan ve nakleden bir aracı olarak anlam kazanmaktadır (Yetişkin, 2016). Yukarıda vurgulanan dijital ortam çeviri pratiklerine yönelik kavramsallaştırmalar araştırmanın birincil dayanaklarını oluştururken, yeni medya sanatlarına ilişkin yaklaşımlar çalışmanın diğer vurgu noktaları olarak ele alınmaktadır. Bu noktadan hareketle, ilk aşamada veri eşitsizlikleriyle mücadelede sanatçının ürettiği veri heykellerine yönelik çeviri pratiği odağında içerik çözümlemesi yürütülmektedir. İkinci aşamada ise, sanatçıyla veri eşitsizliği karşıtı uyguladığı yaratıcı üretim taktiklerine ve performans sergileme biçimlerine yönelik söyleşi yapılmaktadır.

Yaratıcılık ve Toplumsal Eylem Aracı Olarak Sanat

Genel tanımıyla biyo-sanat, yeni medya ortamlarında biyolojik süreçlerden ilham alınarak yaratılan sanat üretimidir. Biyo-sanat hareketinde ve diğer yeni medya sanatlarında, sanatsal üretim pratiklerinin, bilim ve teknolojiyle buluşması sonucunda disiplinlerötesi ya da başka bir deyişle disiplinleri aşan alternatif tartışma ortamlarının yaratılmasına zemin hazırlanmaktadır. Organizmaların ve insan dokularının sanatsal biçimlerde yorumlanmasına odaklanan biyo-sanat hareketinde, organik üretim süreçlerinin yapay zekâyla artırılmış veri kümelerine dönüşmesi ya da başka bir deyişle çevrilmesi söz konusudur. Saha çalışmasına geri dönüldüğünde, yeni medya sanatçısı Süter deneysel pratiklerinde deniz canlıları, botanik hücreleri, gözyaşları, bakteriler, hastalıklı ve sağlıklı insan hücreleri vb. organizmaların mikroskop altında deneyimlediği görüntülerini, farklı ölçeklendirme yöntemleriyle üç boyutlu fotoğraflara, tuvallere, veri tablolarına, ses, ışık yerleştirmelerine ve artırılmış veri heykellerine dönüştürmektedir. Bu kapsamda, reçine, epoksi, akrilik kullanılan malzemeler arasında bulunurken, çağdaş cam üfleme yöntemi sözü edilen sanatsal yorumlama sürecinde, ilgili medya sanatçısının başvurduğu üretim teknikleri arasında yer almaktadır (http://aysegulsuter.net/). Bu çerçevede, ilgili biyo-sanat üretimlerini, çeviri pratiğiyle birlikte sorgulamak, veri gerçekliğine yönelik farklı algılama ve duyumsama biçimlerini beraberinde getirebilir mi? İlgili yeni medya sanatçısının yürüttüğü çeviri odaklı biyo-sanat hareketi, algoritmalara dayalı eşitsizliklerden doğan tahakkümü, hiyerarşileri, baskıları, kısıtları ortadan kaldırıp, özgürlükçü, barışçıl ve sürdürülebilir bir tekno-kültürel ve sanatsal politika geliştirebilir mi? Ya da başka bir deyişle, bilimle sanatın, organik olanla yapay olanın çatışmadığı biyo-sanat açılımı, veri eşitsizliğine ve yarattığı sonuçlara yönelik çeviri temelli direnç noktaları oluşturabilir mi? Son olarak, kolektif üretimin, dayanışmanın ve adhokratik oluşumların parçası olan ilgili biyo-sanat üretim pratikleri, veriler ve algoritmalar etrafında inşa edilecek olan demokratik değerlerin/hareketlerin tetikleyicisi ve sürdürücüsü olabilir mi? Tüm bu sorulara aranacak yanıtlar ışığında, bu çalışmada, veri eşitsizliğiyle mücadele yönünde, çevrimiçi ağlarda, bilimsel ve teknolojik inovasyonla gelişen ve çeviri temelli bir üretim pratiği olan biyo-sanat hareketi, dijital ortam çeviri pratiklerine ve yeni medya sanatlarına ilişkin disiplinlerarası yaklaşımlar çerçevesinde etik ve deontolojik bir kavrayışla ele alınmaktadır.

Binark, Mutlu (2017). "Algoritmaların Yarattığı Yankı Odalarında Siyasal Katılımın Olanak/Sızlı/Ğı", Varlık Dergisi, 1317, 19-23.

Binark, Mutlu, Günseli Bayraktutan (2013). Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik. İstanbul: Kalkedon Yay.

Demirel, B. Emine, Zeynep Görgüler ve Deniz Kurmel (2015). "Ağ Toplumunda Çeviri Odaklı Demokratik Pratikler", 21. Türkiye'de İnternet Konferans.

O'Hagan, Minako (2016). "Massively Open Translation: Unpacking the Relationship Between Technology and Translation in the 21st Century", International Journal of Communication, 10, 929-946.

Pérez-Gonzàlez, Luis (2010). "Ad-hocracies of translation activism in the blogosphere: A genealogical case study", Text and Context: Essays on Translation and Interpreting in Honour of Ian Mason, Manchester: St Jerome, 259-87.

Pérez-González, Luis, Şebnem S. Saraeva (2012). "Non-professionals translating and interpreting: Participatory and engaged perspectives", The Translator 18(2), 149-165.

Yetişkin, Ebru (17 Ekim 2016) "Medya Sanatları: Bir Bilim, Sanat ve Teknoloji Arayüzü", http://www.ebruyetiskin.com/medya-sanatlari-bir-bilim-sanat-ve-teknoloji.

Anahtar sözcükler: Veri eşitsizliği, Yeni Medya Sanatı, çeviri pratiği, artırılmış veri heykelleri, çok alanlı etnografi